

Siseministeeriumi ning Eesti Linnade ja Valdade Liidu elanikkonnakaitse, kriisideks valmisoleku ja siseturvalisuse töörühma 17.09.2024. a. istungi protokoll.

PROTOKOLL nr 3

[koosoleku toimumise kpv]

DELTA 14.10.2024 nr 9-4/60-1

Koosoleku aeg ja

koht: 17.09.2024 kell 10:00-12:10 Siseministeeriumis.

Juhatas: esimees Tuuli Räim (Siseministeerium).

Protokollis: Jaanus Rankla (Siseministeerium).

Osalesid kohapeal: Tuuli Räim, Annes Kalle, Hedi Arukase (Siseministeerium);
Mirjam Kivinuk (Riigikantselei, asendaja);
Virko Luide (Politsei- ja Piirivalveamet, asendaja)
Martin Lambing (Päästeamet);
Janek Murakas (Häirekeskus)
Tea Varrak (Sotsiaalministeerium);
Maido Nõlvak (aseesimees), Eve East, Uno Paas, Erik Sandla, Jan Trei
(Eesti Linnade ja Valdade Liit).

Osalesid

sidevahendite kaudu: Mikk Lõhmus (Regionaal- ja Põllumajandusministeerium);
Meelika Merirand (Kaitseministeerium, asendaja);
Kristel Siiman (Kliimaministeerium);
Jaanus Barkala, Gunnar Havi, Kairi Hõbemer, Külliki Kiiver, Rivo Noor, Karmo Näkk, Janek Lass, Evelin Uibokand (Eesti Linnade ja Valdade Liit).

Kutsutud: Priit Laaniste, Mari Tikan, Kadri Luht-Kallas, Helen Ojamaa-Muru,
Anneli Liblik, Kristina Kuk (Siseministeerium);
Erti Suurtalu, Mari Krusten (Päästeamet);
Sirli Seegar (Häirekeskus);
ELVL töö-, sotsiaal- ja tervise töörühma liikmed (Teams).

Ettekande tegijad: Mari Tikan, Erti Suurtalu, Janek Murakas, Sirli Seegar, Kadri Luht-Kallas, Mari Krusten.

Koosoleku rakendamine: Tuuli Räim andis teada, et tegemis on töörühma seitsmenda ja käesoleva aasta kolmanda istungiga, eelmise istungi protokoll on kinnitatud ja välja saadetud. Tuuli Räim tegi ettepaneku kinnitada päevakord 4-punktilisena, millele lisanduvad muud ettetulevad asjad. Varude teemat arutatakse Riigikantselei ettepanekul järgmisel istungil, täna tutvustab Sotsiaalministeerium vältimatu sotsiaalabi planeeritavat korraldus.

OTSUSTATI:

Kinnitada päevakord:

1. Ehitiste tegelike kasutusotstarvete vastavusest ehtisregistri andmetega.
2. Häirekeskuse ja KOV infovahetus/tegevused nende juhtumite lahendamiseks, mis ei vaja kiirabi, pääste ega politsei reageerimist.
3. Ülevaade ohuteavituse korraldusest ja vahenditest.
4. Vältimatu sotsiaalabi planeeritavast korraldusest.

1. Ehitiste tegelike kasutusotstarvete vastavusest ehtisregistri andmetega.

Mari Tikan tegi teemasse sissejuhatuse ja Erti Suurtalu jätkas ettekandega. Päästeamet teeb ehitistele riikliku tuleohutusjärelvalvet. Selle käigus tuvastatakse ehitisi, mida ei kasutata ehtisregistris registreeritud kasutamise otstarbel või kasutamise otstarve on muudetud ilma asjakohase dokumentatsioonita. Näiteks osutatakse üksikelamus lastehoiuteenust, kus on 30-40 last, hoone ei vasta tuleohutuse nõuetele. Ohutusnõuded peavad vastama hoone tegelikule kasutusele. Teine näide on, et tööstus- ja laohoonetesse tehakse kogunemiskohti. Kasutusotstarbe järgi peaks seal töötama nt 5 inimest, pindala järgi aga on võimalik koguneda 500 inimesel. Nõuded sõltuvad hoone kasutamiseotstarbest, kui nt on tegemist kogunemishoonega siis on nõuded kogunemishoonele sõltumata sellest, et igapäevaselt on töötab seal nt 5 inimest. Rikkumise korral teeb Päästeamet ettekirjutuse ja reeglina informeerib sellest KOVi. Juhul, kui see ei mõju ja KOV ei sekku, rakendatakse sunniraha hoone valdaja suhtes, kuid see ei vii õigete nõuete rakendamiseni. Kui rikkumised on massiivsed keelab Päästeamet hoone kasutamise, kuid Päästeamet ei saa kirjutada ette kasutusotstarbe muutmise aega, see on ehitusseadustiku reguleerimisala ja KOV pädevus. Järelevalve käigus on avastatud u 500 sellist objekti.

Küsimused ja kommentaarid:

Maido Nõlvak: Kas on mingid prioriteetsed nõuded – tulekahjusignalisatsioon, evakatsiooniteed? Kuidas paremini koostööd teha?

Martin Lambing: saab läheneda objektipõhiselt, sõltuvalt objektist anda pikemad tähtajad nõuete täitmiseks.

Erti Suurtalu: Päästeamet teavitab üldjuhul KOV-e, ja juhul kui hoone valdaja asub kohe probleeme lahendama.

Jan Trei: Teeme eraldi kohtumise Päästeametiga ELVL büroo kaudu ja infopäeva KOV-dele.

OTSUSTATI:

Võtta informatsioon teadmiseks. Teha eraldi kohtumise Päästeametiga ELVL büroo kaudu ja infopäeva KOV-dele. Võtta vajadus nõuete õigeks rakendamiseks ja EHR-is andmete korrastamiseks teadmiseks ja täitmiseks.

2. Häirekeskuse ja KOV infovahetus/tegevused nende juhtumite lahendamiseks, mis ei vaja kiirabi, pääste ega politsei reageerimist.

Sirli Seegar tutvustas probleemi ja andis ülevaate Häirekeskusesse tehtavate kõnede jagunemisest. 2023. aastal helistati hädaabiliinile 1 156 528 korral ning abiandev ressurss saadeti välja 387 973 korral (34%), st ülejäänud kõnede puhul ei olnud vajalik kiirabi, pääste või politsei sekkumine. Ka sotsiaalne abivajadus mõjutab tuntuvalt meie tööd ja hädaabinumbri 112 koormust. Häirekeskuses 2022. aastal läbiviidud uuringust saime teada, et veerandil hädaabinumbrile helistanutest on sotsiaalprobleem või abivajadus 1 - omakorda pooltel neil juhtudel on tegemist alkoholi tarvitamisega, teine levinum põhjus on vaimse tervise mured. Operatiivjõudude sekkumine ei ole jätkusuutlik lahendus paljudele sellistele sotsiaalsetele probleemidele nagu alkoholisõltuvus või tuge vajavad eakad, mistõttu on Häirekeskuse eesmärgiks jagada kohalike omavalitsuste jt sotsiaalvaldkonna partneritega saadud teadmist, et leida koos jätkusuutlikke lahendusi. 2023. a läbiviidud jätkuuringu eesmärk oli kaardistada koostöövõimalusi ja infovahetuse protsessi KOV-dega ning luua süsteemsem lähenemine sotsiaalprobleemide määratlemiseks ning partneritega lahenduste leidmiseks. Sotsiaalprobleemidega kõnede tegijatena nimetati peamiselt üksindusse jäetud ja suhtlemisvajadusega eakaid, algava dementsussündroomiga inimesi, vaimse tervise probleemiga inimesi, abitusse seisundisse sattunud eakaid ja erivajadustega inimesi (kodukeskkonnas kukkumised, hooldusvajadus), alkoholisõltuvusega isikuid ning toimetulekuprobleemidega isikuid. Häirekeskus tegeleb sotsiaalsete abivajajatega võttes aluseks sotsiaalhoolekandeseaduse või lastekaitseaduse. Vajadusel suunakse isikud teistele abiliinidele – meie koostööpartner siinkohal on Sotsiaalkindlustusamet. Häirekeskus annab infot ka KOV-dele, selle juures ootab Häirekeskus väga KOV tagasisidet, kas selline info on asjakohane.

Oleme ülaltoodud uuringutest välja tulnud probleemkohti käsitlenud mitmetel koostöövõrgustike kohtumistel: nt osalenud Päästeameti eestvedamisel toimunud seminaridel, mis toimusid neljas regioonis ajavahemikul november 2023 - jaanuar 2024; viinud meie teadmised sotsiaalvaldkonda puudutavate hädaabikõnede kohta Sotsiaalministeeriumisse ning kohtunud ka Eesti Sotsiaaltöö Assotsiatsiooni liikmetega, et ühiselt lahendusi leida. Näeme murekohana seda, et sotsiaalset abivajadust mõtestatakse erinevalt ning ka rollide jaotus sotsiaalprobleemidega tegelemisel ei ole alati selged.

Küsimused ja kommentaarid:

Maido Nõlvak: Teema pole uus. Oleks vaja nn „sotsiaalset kiirabi“, Sotsiaalministeerium peaks sellega tegelema. KOV sotsiaaltöötajatele oleks vaja ka meditsiinilist pädevust. Väljasõitude arvu ei saa KOV oluliselt mõjutada, kuna nad ei saa teha otsust, mis ei ole nende pädevuses (nt kas on oht tervisele). Kõnede arvu vähendamiseks on KOV-l vaja pidevat ülevaadet helistajatest koos isikuandmetega. See on vajalik ka üksilduse probleemi teadvustamiseks, millega KOV peab tegelema. Kas Sotsiaalministeerium on arutanud „sotsiaalse kiirabi“ loomist või jääme praeguse kolme operatiivteenistuse juurde?

Tea Varrak: võtan selle teema kaasa.

Triin Varek: KOV üldiselt teab neid inimesi, osad inimesed ei võta abi vastu. Oluline on saada täpne info koos nimedega.

Uno Paas: info ei liigu ja infosüsteemid ei ühildu, KOV-id saavad oma sotsiaaltöötajate abil kõnede arvu vähendada.

Sirli Seegar: infot koos nimedega on õiguslikult lubatud edastada ja seda ka tehakse, neid inimesi on KOV kohta mõni, mitte terve nimekiri. Vahel on probleemiks helistaja isikusamasuse tuvastamine.

Hedi Arukase: valmistame ette päästeseaduse jt muudatusi, millega lisatakse karistusõigusesse teadlikult vale hädaabikõne tegemise eest vastutusele võtmise alus. Täpsustan, et lisatava aluseesmärgiks ei ole sotsiaalsete probleemidega helistajaid karistada, vaid anda signaal, et pahatahtlikkust ei aktsepteerita.

OTSUSTATI:

Võtta informatsioon teadmiseks. Häirekeskusel jätkata infovahetust ja kohtumisi KOV-dega. Häirekeskus vajab ka KOV-ide tagasisidet, et KOV tegeleb probleemiga. Pidada vajalikuks liidestada Häirekeskuse infosüsteemi STAR-iga.

3. Ülevaade ohuteavituse korraldusest ja vahenditest.

Kadri Luht-Kallas ja Mari Krusten tutvustasid teemat ja andsid ülevaate, millised ohuteavituse viisid on hetkel riigil kasutusel kriisiinfo edastamiseks elanikele. Momendil on väljakutse leppida kokku ohuteavituse protsessid asutuste üleselt ning luua standardid, milline infovoog millises kanalis igal juhul tagatud peab olema. Kõik asutused peavad välja saatma sama kvaliteediga info, samuti peab olema õiguslik alus. KOV-del puudub võimalus ise otse riiklikku ohuteavitust edastada, seda teeb nende eest Päästeamet. Hetkel on KOV-i ohuteavituse edastamise protsess selline, et KOV saab teha ettepaneku oma regiooni Päästeameti operatiivjuhile, et on vajadus välja saata näiteks EE-ALARM. KOV-idel kaaluda liitumist KRIT teenusega ning viia läbi õppuseid, et olla efektiivne selle kasutamises.

Küsimused ja kommentaarid:

Tuuli Räim: Kuidas tagatakse KOV-de ja asutuste oskused sõnumit saata?

Uno Paas: koolitused on toimunud, kokkulepe on, et Päästeamet edastab. Kui KOV saab teavitada siis me seda ka teeme, nt joogivee reostuse korral.

Martin Lambing: ohuteavituses on oluline terviklahendus, et teavitus oleks mitu korda dubleeritud. Tuleb liikuda äpi suunas, sh taskusireen. Lisaks ohuteavituste edastamisele tuleb leida ka kanal pideva infovoo püsivaks edastamiseks, kuidas sündmus/oht areneb.

Janek Murakas: Häirekeskus on koolitustega kõigile asutustele ringi peale tellinud, soovi korral saab uuesti teha. Õppustel on EE-ALRMI kasutatud 2 korda, vajadusel saab õppusi teha pidevalt testkeskkonnas. Tuleb teha rohkem õppusi ja harjutada ohusõnumite saatmis erinevate kanalite kaudu.

Hedi Arukase: Häirekeskusel vaadata üle asutuste vahelised kokkulepped õppusi silmas pidades.

Jan Trei: ELVL büroo saab KOV-le kuuluvate ekraanide ohuteavituse edastamise kasutamise küsimuses abiks olla ja koordineerida.

Tuuli Räim: Ole valmis! äpp ei ole pidevaks teavitamiseks sündmuse arengust kasutatav.

Hedi Arukase: Ka eesti.ee äpp võib olla üks võimalik lahendus.

Janek Murakas: KOV-id on kriisiinfotelefoniga (KRIT) 1247 hästi kaasa tulnud. Täna on koostööleppe sõlminud 57 KOVi 79-st. Soovitus kõigil liituda ja kasutada! Häirekeskus teeb sel aastal igas regioonis ühe KOV pilootõppuse ilma Päästeametita. Ükski osalenud KOV ei ole olnud valmis kriisiaegseks päringute hulgaks, infotulvaks. KRITi saab kasutada ka siis kui ei ole ohtu elule ja tervisele, teenus on tasuta. Huvi korral leppida kasutamine ja õppused Häirekeskusega kokku!

Tuuli Räim: sireenide testimiseks vajalikud muudatused õiguses jõustuvad 2025. a II poolaastal. Käesoleva aasta lõpuks on sireenid 22 asulas üleval.

OTSUSTATI:

Võtta informatsioon teadmiseks. KOV-idel kaaluda liitumist KRIT teenusega ning viia läbi õppuseid, et olla efektiivne selle kasutamises, samuti Päästeametile info edastamises.

4. Planeeritavast vältimatu sotsiaalabi korraldusest.

Tea Varrak andis ülevaate Sotsiaalministeeriumi eestvedamisel valminud vältimatu sotsiaalabi (VÄSA) korraldamise mudelist. Vabariigi Valitsus otsustas 22. veebruaril 2024 „Elanikkonnakaitse 2.0“ raamdokumendi arutelul, et sotsiaalministeeriumil (SoM) tuleb koostöös siseministeeriumi, regionaal- ja põllumajandusministeeriumi, Sotsiaalkindlustusameti (SKA), Päästeameti ja kohalike omavalitsustega analüüsida KOV vältimatu sotsiaalabi tagamist ning vastutuse jaotust olukorras, kus KOV suutlikkus teenust korraldada on ammendunud. Ettepanekud vältimatu sotsiaalabi korraldamiseks tuli SoMil esitada otsustamiseks Vabariigi Valitsusele. Hetkel on memorandum Riigikantseleis ettevalmistamisel valitsuse kabinetinõupidamisele.

Vältimatu sotsiaalabi on KOVi kohustuslik sotsiaalhoolekandeteenus, aga ka üks elanikkonnakaitse komponentidest ja SoMi riigikaitse ülesanne. Tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu määratleb vältimatu sotsiaalabi ka ühena KOVide püsivatest kriisiülesannetest, mis tähendab, et KOVil peab olema loodud plaan ja reaalne valmisolek kriisiolukorras vältimatu sotsiaalabi osutamiseks.

Analüüsi eesmärk on tuua välja KOVide võimelüngad ja pakkuda lahendused ning riigipoolsed vastutajad KOVide toetamisel ja fikseerida tegevuste elluviimise ajakava, et KOVid saaksid ulatusliku vältimatu sotsiaalabi pakkumisega hakkama iseseisvalt. KOVe nõustades ja juhendades ning nendega koostööd tehes peame jõudma hiljemalt aastaks 2028 selleni (2026. a 33 praeguste HOLP kohustusega KOVi ja 2027 100% KOVe), et vältimatu sotsiaalabi teenuse pakkumise tagamine kriisis on KOVidel läbimõeldud ja tegevused ning võimalike võimelünkade lahendused on kajastatud kriisiplaanides. Probleemid, mis KOVide poolt on välja toodud ulatusliku vältimatu sotsiaalabi pakkumisel võib liigitada

kolme suuremasse gruppi: kriisiplaanide koostamine ja nõustamine, sotsiaalteenuste sh vältimatu sotsiaalabi tagamine kriisilukorras ja juhtimise korraldus kriisis.

Paljud probleemid saavad lahenduse tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse rakendumisel. Selle seadusega luuakse selgus kriisiplaanide koostamise, KOVide nõustamise ja riigipoolse toetamise vastutuse osas. Sotsiaalteenuste pakkumiseks kriisis on sotsiaalhoolekande seaduse ja kaasnevate õigusaktidega lihtsustatud nõudeid teenustele ja teenuse pakkujatele. Arvestades, et kriisilukordade lahendamisel kehtib ülesannete jäävuse põhimõte, on toodud lahendustepanekute eesmärk luua eeldused, mis tagavad KOVide võimekuse ulatusliku vältimatu sotsiaalabi pakkumiseks ning määratleda seejuures riigiasutuste tegevused ja rollid, mis toetavad KOVides valmisoleku loomist. Kui tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse koostamine toppab läheb SOM hiljemalt 2025. a I kvartalis välja eraldi oma valitsemisala õigusaktide muutmise eelnõuga.

Küsimused ja kommentaarid:

Tuuli Räim: Regionaalses kriisikomisjonis käib eelkõige infovahetus, tööline juhivad asutused, antud juhul SOM/SKA.

Maido Nõlvak: kes seda kõike ikkagi juhib, kui nt tuleb evakueerida kaks maakonda?

Tea Varrak: üldiselt koordineerib Riigikantselei, igat kriisi juhib vastav asutus, nt ulatuslikku evakuatsiooni Päästeamet, nende all tegelev VÄSA tööliniga SKA.

Annes Kalle: ärme aja asju segasemaks, eri kriisides juhivad eri asutused.

Martin Lambing: on erinevad juhtimistasemed, nt ulatuslikku evakuatsiooni korraldab Päästeamet.

Tuuli Räim: olenevalt kriisist on elatuslikul evakuatsioonil mitu etappi ja nendel on erinevad vastutajad – PÄA/SKA/KOV jne.

OTSUSTATI:

Võtta informatsioon teadmiseks.

5. Muud ettetulevad asjad

Tuuli Räim andis teada, et AS Eesti Varude Keskus teeb Riigikantselei tellimusel ülevaadet varudest.

Tuuli Räim rääkis, et Kaitseressursside Ameti info kohaselt on KOV elutähtsa teenuse osutajate (ETO) riigikaitseliste ametikohtade määramise protsent väga madal. Kas KOV kui elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja omab seda ülevaadet?

Tuuli Räim ütles, et Siseministeerium on võtmas elanikkonnakaitse koordineerimises juhtrolli ning seoses sellega teenindab alates 2025 töörühma loodav elanikkonnakaitse osakond, kontaktisik on Priit Laaniste, 509 7158, priit.laaniste@siseministeerium.ee. Elanikkonnakaitse osakond tekib pääste- ja ohutuspoliitika osakonna (POPO) ümberkorraldamise tulemusel ja muudatus tuleneb sellest, et SIM hakkab koordineerima kogu EKK poliitika elluviimist.

Töörühma järgmisel istungil on päevakorras ka 2025. a tööplaani kinnitamine! Palun saata oma ettepanekud selle osas juba Priidule hiljemalt 1. novembriks! Eriti on oodatud asutuste ka ELVL ettepanekud!

Järgmine istung toimub teisipäeval, 12. novembril kl 10-12.

Helen Ojamaa-Muru andis teada, et Siseministeerium algatab lähiajal päästeseaduse muutmise. Kiirabibrigaad võib kaasata Päästeameti füüsilise jõuga ust või väravat avama või muud takistust kõrvaldama, et kiirabi osutamiseks abivajaja juurde pääseda. Toimingu järgselt ei taga Päästeamet valduse edasist valvet, vaid piirab käepäraste vahenditega tähistatud kinnisasjale, ehitisele, eluruumile või ruumile juurdepääsu. KOV-dele on ootus, et mõeldaks kaasa, kuidas paremini tagada kaitseta jääva vara turvalisust. Kiirabi, pääste ja politsei ressursid on esmajoonel inimeste elu ja tervise päästmiseks, mistõttu vara valvega ei jõuta tegeleda.

Tuuli Räim

/allkirjastatud digitaalselt/

Esimees

Lisad:

1. Memo PÄA Ehitiste tegelike kasutusotstarvete vastavusest ehitisregistri andmetele.
2. Memo PÄA Häirekeskuse ja KOV infovahetus/tegevused nende juhtumite lahendamiseks, mis ei vaja kiirabi, pääste ega politsei reageerimist.
3. Kokkuvõtte uuringust – HÄK sots kõned 2023.
4. Memo PÄA ohuteavitus.
5. Memo SOM VÄSA korraldus.
6. Esitlus PÄA Suurtalu.
7. Esitlus PÄA Seegar (sots. kõned)
8. Esitlus PÄA Seegar (KRIT).
9. Esitlus PÄA Krusten.
10. Esitlus SOM Varrak.